

DOI: <https://doi.org/10.29285/actapinteriana.2017.3.5>

„Testvérem, egy a szükséges: Isten művésze légy...”¹
Kocsis László (1891-1973) papköltő ferences ihletésű lírája

Soósné Dr. Veres Rózsa

Ferences Gimnázium, 2000 Szentendre, Áprily Lajos tér 2.
soos@t-online.hu

Soósné Veres R. (2017): „Testvérem, egy a szükséges: Isten művésze légy...” - Kocsis László (1891-1973) papköltő ferences ihletésű lírája. „Brother, only one thing is needed: be the artist of God...” Franciscan inspired lyric poetry of priest poet László Kocsis (1891-1973). Acta Pintériana, 3, 5-18.

„Assisi Szent Ferenc emléke hétszáz esztendő után is friss, maga köré gyűjti az emberiség legjobbjait: a tökéletesebb, Istennek tetsző élet után vágókat, a tudósokat és a művészeket”² - PROHÁSZKA OTTOKÁR 1911-ben leírt szavait igazolja a XX. század első felének magyar irodalma, melyben Assisi Szent Ferencnek és lelkeségének sugárzó hatása számos megnyilvánulásában érhető tetten. KAPOSY JÓZSEF a *Magyar Szemle* 51. számában, 1891-ben még arról panaszkodik, hogy az európai irodalmakkal szemben „mi Szent Ferencről szóló irodalmi művek tekintetében valóságos Szent Ferenc-i szegénységben sínylődünk.” Lelkesítő felhívása, a Szent születésének, majd halálának 700. évfordulója (1882-ben ill.1926-ban), valamint PROHÁSZKA OTTOKÁR Ferencet méltató, nagy ívű írásai az elkövetkezendő harminc évben új lendületet adtak a ferences ihletésű irodalmunknak. A kibontakozást a spirituális háttérrel jelentő, egyre gazdagodó lelkeségi irodalom is segítette: XIII. LEÓ pápa 1882-ben³ kiadott ünnepi enciklikájának felhívására megjelentek az elsődleges forrásoknak, tehát Ferenc írásainak és a legendáknak, valamint a kliséktől, gicces megközelítésektől megszabadulni akaró, valós képet megrajzoló életrajzi és lelkeségi műveknek a magyar fordításai is: SABATIER és JÖRGENSEN művei, melyeket BALANYI GYÖRGY ültetett magyarra; a *Ferences Könyvtár* c. sorozat darabjai⁴; a legnépszerűbb legendagyűjtemény, a *Fioretti* három kiadása⁵ (ERDŐS RENÉE 1911-ben,

¹ KOCIS LÁSZLÓ: *Szent Ferenc miséje*. Nemzedékek kiadása, 1928.

² PROHÁSZKA OTTOKÁR: *Magasságok felé* 1911. 151.

³ *Auspicato concessum*. 1882.

⁴ BOHNERT ANDRÁS: *Szent Ferenc élete*. Bp., 1901. BALANYI GYÖRGY: *Assisi Szent Ferenc életrajza*. Budapest, Pallas, 1925. *Assisi Szent Ferenc nyomdokain. 1226-1926*. 1926. BRISITS FRIGYES: *Assisi Szent Ferenc*. 1926. MEYER, WENDELIN: *Ferenc testvér. Assisi Szent Ferenc élete, műve és szelleme*. Ford. Unyi Bernardin. 1926. MOLNÁR ARKANGYAL: *A ferences szellem. Szombathely, 1926*. PRINCIPE PATER: *Rövid ismertető Assisi Szent Ferenc életéről és a Porciunkula búcsújárásáról*. Kaposvár, 1926. XI. PIUS PÁPA *apostoli körlevele Assisi Szent Ferenc halálának 700. évfordulója alkalmából*. Ford. Burka Kelemen. Bp., 1926. ROHR, ERICH: *Ferenc és Ignác*. Ford. Siposs I. Lénárd. Eger, 1926. BALANYI GYÖRGY: *Assisi Szent Ferenc*. Bp., 1927. *A szegénység trubadúrja. Assisi Szent Ferenc a magyar költészetben*. Összegyűjt. Morovicz Szol. Ferenc. 1927. KUBÁNYI KORNÉL: *Assisi Szent Ferenc, a költő hatása a középkor olasz irodalmában és művészetében*. 1927. MOLNÁR ARKANGYAL: *Assisi Szent Ferenc stigmái története, teológiai és orvostani szempontból*. 1929. OSLAY OSWALD: *Az élet trubadúrjai. Prohászka - Assisi Szent Ferenc. Tanulmányok, tanulság*. Újpest, 1933. FARKAS MÁRIA: *Assisi Szent Ferenc az olasz irodalomban és festészetben*. Bp., 1935. BALANYI GYÖRGY: *Szent Erzsébet és Assisi Szent Ferenc*. 1937. TAKÁCS IMRE: *Szeráfi tüzek*. Pápa, 1939. *Assiszi Szt. Ferenc tisztelete*. Gyöngyös, 1941. HALÁCSY DEZSŐ: *A béke szentjének nyomdokain*. Gyöngyös, 1942. SZENT BONAVENTURA: *Szent a szentről. Assisi Szent Ferenc életrajza*. Bp., 1942.

KAPOSY JÓZSEF 1913-ban és TORMAY CECÍLE 1926-ban fordította le); 1926-tól a váci nyomda kiadványai; a ferences hitbuzgalmi lapok és folyóiratok (*Szent Ferenc Hírnöke, Isten Lantosai, Ferences Nemzedék, Magyar Umbria, Ferences Közlöny, Magyar Barát*); nagy számban a ferences kegyhelyek ájtatossági kiadványai, kultuszfüzetek és ponyvák is. A megújulást hozó, XIII. Leó pápa indította belső reform, a szélesebb körű pasztoráció, a népi vallásosság számos formájának ápolása, a ferences harmadik rend, az egyéb vallásos társulatok és a népmisziók hatása is kimutatható a ferences irodalom fellendülésében. A népszerű legendák és Ferenc írásai, de legfőképp imádságai (mindenekelőtt a *Naphimnusz* és a neki tulajdonított *Békeima*) mintaadó architextusként tűntek föl a század első évtizedeinek költészetében is: a leghíresebb vers, a *Naphimnusz* szépirodalmi értékű fordításainak és parafrázisainak egész sora látott napvilágot (többek között SÍK SÁNDOR, VÁROSI ISTVÁN, KAPOSY JÓZSEF, DSIDA JENŐ, BABITS MIHÁLY, KOCSIS LÁSZLÓ tollából). Szent Ferenc alakja és élete is verseket ihlető forrás lett: MOROVICZ SZ. FERENC *A szegénység trubadúrja* címmel 1926-ban már bőséges termést gyűjtött össze a Ferencről szóló versekből (a kötetben többek között KEMENES FERENC, BABIK JÓZSEF, ROSTY KÁLMÁN, MÉCS LÁSZLÓ, JUHÁSZ GYULA, SÍK SÁNDOR, MENTES MIHÁLY ÉS KOCSIS LÁSZLÓ tizenegy költeményével találkozunk). A *Szent Ferenc nyomdokain 1226-1926* címmel 1926-ban kiadott jubileumi album is hoz ferences ihletésű műveket (SÍK SÁNDOR egyfelvonásosát, *A montecasali erdőt*, GÁSPÁR JENŐ, HARSÁNYI LAJOS verseit, KINCS ISTVÁN elbeszélését, ERDŐS RENÉE *Assisibéli zsoldos* c. színművét). A Nyugat költőinél is fölbukkannak a Ferenc-reminiszenciák, BABITS MIHÁLY a *Naphimnusz* fordításán túl prózában is megidézi a ferences kezdetet (*Éliás testvér hiteles története* c. elbeszélésében), de JUHÁSZ GYULA, SZERB ANTAL munkásságának ferences vonatkozásai is ismertek. A költészet az Isten-dicséretnek a rendalapítótól örökölt egyik formája volt mindig: a korszak ferences rendi költői közül a fiatalon elhunyt P. TÓTH EDE tűnik ki *Eltörött hárfa* c. kötetével, de már a harmincas években megszületnek P. SZEDŐ DÉNES első versei is. Külön említésre méltó, hogy a modern magyar katolikus líra megújítóját - BÁNHEGYI JÓB szavaival -, a „legköltőibb” HARSÁNYI LAJOST is megérinti Isten szegénykéjének varázslatos világa: *A boldog költő* c. 1926-os kötetének nyitánya, a *Giotto ecsetjével* ciklusa Assisi Szent Ferencről – Poverello di Dio ajánlással írott szonettek tartalmaz. ⁶ Közismertebb, hogy a ferences harmadik rendi DSIDA JENŐ egész költészetét Assisi szentjének világa hatotta át. Ebben a gazdag, de máig feltáratlan ferences spirituális és irodalmi közegben született meg KOCSIS LÁSZLÓ papköltő ma már kevésbé ismert, ferences ihletésű lírája is a század húszas éveiben.

KOCSIS LÁSZLÓ a Vas megyei, Rába-vidéki Szócén született 1891-ben és Pécsen halt meg 1973-ban. Szombathelyi premontrei gimnazista, amikor 1909-ben megjelent első verseskötete. 1911-ben lépett be a veszprémi szemináriumba, de a költészettel nem hagyott föl, álnéven publikált a Veszprémi Hírlapban. Egyre kínzóbbnak érezte azonban a választás terhét: pap legyen-e vagy költő. 1913-ban elhagyta a szemináriumot, de egy év múlva Pécsen folytatta tanulmányait. 1916-ban pappá szentelték. A papi szolgálat dél-baranyai kis falvakba szolgáltatta: Mecsekszabolcs, Magyarkeszi, Vásárosdombó, majd Dombóvár, Pécs és Újdombóvár lettek állomáshelyei. 1950-től haláláig Pécsen szolgált a székesegyház kanonok-plébánosaként.

KOCSIS LÁSZLÓ mintegy félezer költeménye nyolc önálló kötetben ⁷ jelent meg. Lírája a magyar költészetnek abba a vonulatába illeszkedik, amelyet MÉCS LÁSZLÓ, SÍK SÁNDOR ÉS HARSÁNYI

⁵ ERDŐS RENÉE: *Assisi Szent Ferenc Virágos kertje*. Élet ny., Bp. 1911. *Fioretti*. Fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Kaposy József. Franklin, Bp. 1913. *Assisi Szent Ferenc Kis Virágai. I Fioretti di Sancto Francesco*. Fordította: Tormay Cecile. Magyar Irodalmi Társaság, Bp. 1926.

⁶ HARSÁNYI LAJOS: *Összes versei*, Budapest, Szent István Társulat, 1943.

⁷ *Rözsélangok. Versek*. Szombathely, 1909. (Ősz Ivánnal közösen). *Kolostori csend. Versek*. Pécs, 1917. *Ferenc virágos kertje. Versek*. Dombóvár, 1923. *Aranyampolna. Versek*. Dombóvár, 1925. *Szent Ferenc miséje*.

LAJOS neve fémjelez. Törekvését ugyanúgy a „*hit és prófétai küldetésstudat, a lelkiismeret-ébresztő gesztus*”⁸ jellemezte, mint a vallásos líra megújítására törekvő kortárs papköltőként, ám verseinek sajátos színt, meghatározó jegyeket ad a Szent Ferenc-i lelkület, a ferences karizma egyedülálló jelenléte, a teremtett világról és az emberről való jellegzetes ferences gondolkodás. KOCSIS LÁSZLÓ lírájának ezt a specifikumát emelték ki és méltatták a kortársak is. GYERGYAI ALBERT, SÍK SÁNDOR, HARSÁNYI LAJOS, ALSZEGHY ZSOLT, VÁTH JÁNOS, BRISITS FRIGYES, SZÉKELY LÁSZLÓ, DSIDA JENŐ, később WEÖRES SÁNDOR, MÓRICZ ZSIGMOND és BERDA JÓZSEF is szólt a ferences ihletettségről, bár a megállapításnál mélyebb elemzésre nem vállalkoztak, ahogy azóta sem a kutatás. ILLYÉS GYULA, aki korának katolikus irodalmát igen szigorúan bírálta, egyedül KOCSIS LÁSZLÓ költészetét méltatta, kiemelve, hogy „*alázatos s a külvilág iránti érzéseiben van valami Szent Ferenc állandó meghatódottságából.*”⁹ Egy kortársa pedig KOCSIS LÁSZLÓ költői pályájának szakaszaiban Szent Ferenc Krisztust követő élete stációit ismerte föl: „*Szívében a Szent Ferenc-i lélekforma modern igényű szimfóniája zeng. A lélek szegényeinek világából veszi versei anyagát. Első korszaka a kinyújtott kéz, a második a szeretet áradásának költői megjelenítése, a harmadik az Alverna hegyére szállt lélek liturgikus poézise. Tehát változatok franciskánus húrton. A Naphimnusz lelkes sorai, a Fioretti naiv legendáinak üde levegője ihleti.*”¹⁰

Az érzelmekben munkáló, túlaradó vallásos élmény idővel tudatos kötődéssé, életalakító erővé is érlelődött, s a személyes, spirituális érintettség a versekben is szinte szükségszerűen visszaköszön. A kronoszban és a lélek szerinti időben, a kairoszban is előre haladva KOCSIS LÁSZLÓ egyre mélyebben meg is élte az imitatio Christi Szent Ferenc-i modelljét. Megérintve Ferenc spiritualitásától, a lelki tapasztalat ezer módon ragyog föl költészetében is: a textusokat át-és átszövik a Szenthez fűződő emlékek, parafrázálódnak az ismert ferences legendarészek, igen gyakran a Naphimnusz motívumai – tudatunkban asszociálódva, különös, egymást erősítő és értelmező hermeneutikai kapcsolatot teremtve a szakrális szövegek és a költészet között.

KOCSIS LÁSZLÓ Assisi Szent Ferenc iránti tisztelete szombathelyi gimnazista korából ered. *Szelidség és jóság* c. írásában emlékezik meg a ferences kolostor alázatos, sarus frátereiről, a zárda csendjéről, az ott hallgatott lorettói litániák égbe emelő szépségéről. „*Különös estéim voltak. Estenden lorettói létániákra szerettem a barátok zárdatemplomába besurranni. A tágas, hűvös, kék folyosó, a falon függő nagy durva Krisztus-kereszt, a lila örökmécs, a klastromi csend, a csuklyás, sarus ferencesek, a fráter orgonajátéka olyan édes volt. Édes és megnyugtató. Sokszor elgondoltam, ezek az emberek szenvedtek legtöbbet. Többet, mint én. Mert alázatosak, mert némák, mert szívüket örökre eljegyezte magának az örökkévalóság. Ez a szenvedés az igazi.*” A gyermek spirituális élménye különös módon ragadja meg a szenvedés ferenci értelmét, a „*kiserűt édesbe*” fordító lényegét, kegyelemszerző erejét, és ismeri föl majd később a saját szenvedésnek, az egyéni via dolorosának szakrális, üdvösségszerző, Krisztus felé sodró szerepét. Ez az egyre jobban megértett spiritualitás lesz saját lelki alkatának és igényének is támasza, s segíti a „*krisztusjegyű élet*” elfogadását is. A ferenci megérintettség, lélektelítettség, izzó, feltörő, áradó érzelmi ihlet azonban teret követel magának, s sokszor szabadon, poétikai szabályokat is felülírva kap formát KOCSIS LÁSZLÓ lírájában. A hetedik gimnazista *Rőzselángok* c. első kötetében még csupán az érzelmek játszanak a „*gyermekszív orgonáján*” - legtöbbször sablonos hurokon -, ám az 1917-es *Kolostori csend* szonettjei már új - mélyebb megélést és megértést tükröző - hangot hoznak költészetében is. A korabeli papi poézis

Versek. Pécs, 1928. *Mindennapi kenyereink.* *Versek.* Pécs, 1931. *Két külön világ.* *Versek.* Bp., 1937. *A dóm.* *Versek.* Pécs, 1938. *Falum képeskönyve.* *Versek.* Bp., 1942.

⁸ RÓNAY LÁSZLÓ: *Földre hullott remények bimbaja.* Harminc éve hunyt el Kocsis László. In: *Vigilia*, 2003. 03.09.

⁹ *Nyugat* 1933.

¹⁰ VAS TAMÁS Kocsis Lászlóról. In: *Nemzeti Újság.* 1929. febr.17.

elavultnak számító eszköztára, az érzések, biedermeier hangulatok divatos kifejezőmódja is visszavisszaköszön még és erős a Nyugat költői mellett az atyai barát, HARSÁNYI LAJOS „*ornamentális pompájú*” stílusának is a hatása. Legjobb verseiben azonban érezhető már a személyes életvonalakozások költői hangot is meghatározó ereje. A „*kolostori csend élete zenéje*” is, mert a Krisztus hívására odaadott élet számára a tökéletes boldogság egyetlen lehetősége. Ezért tudja a kolostor világát egyéni hangon, átszellemülten, sok színnel, festőien, a szerzetesi életben gyökerező motívumokkal, gazdag változatossággal, „*ragyogó nyelven, ódon szépségének kincsével megrakottan*”¹¹ megjeleníteni: az *alkony kámszába burkolva szendereg*,¹² az *ég Angelustól hímzett*,¹³ s a gyermekek úgy zsongják körül, mint az *oltárterítőt az ódon csipkeforgatag*.¹⁴ A *Kolostori csend* három versében¹⁵ jelenik meg először Assisi szentje is: ő a „*biztos vezető, a bölcs arany-barát, a szegénység várt vőlegénye,*” az Isten küldötte, akinek nyomában elindulva „*a kispap sorsát súlytalan viszi, s át ködön és földön víg világba lát.*” Innentől kezdve Szent Ferenc alakja, élete, a legendák csodái jelentik azt a kiapadhatatlan, erőt adó forrást, melyből KOCSIS LÁSZLÓ papi szolgálatának és életsorsának megpróbáltatásai idején is meríthetett, a példát, mely az élet szenvedéseit elfogadó és vállaló embert az „*üdv történet érintettjének, sőt kedvezményezettjének*”¹⁶ tudja. A *Kolostori csendet* követő ferences ihletésű kötetekben¹⁷ a kor irodalmi kontextusában is divatos, különös szereplőként teremt: világi pap létére a ferences barát alakjában, Szent Ferenc kései testvér-követőjeként idézi meg a kolostor békés világát, ahová eltemethető a csendes, testetlen bánat, ahol megélhető a vágyott magány, az alkati szomorúság, ahol költészetté emelhető a szenvedéskultusz egy olyan esztétikában, amelyben a szép voltaképp egyet jelentett a szomorúval, mint a műalkotásban kifejezendő legszemélyesebb tartalommal. „*Lelkemet fojtánám meg, ha a szomorúság melankóliáját száműzném. Ezt hoztam magammal, mint katolikumot. Nálam még a kised öröm is talán szomorkodik. Persze ez a görcsös szomorúság-szeretés béklyó is rajtam.*”- tárja elénk később lelki-költői önarcképét. Különös és általában elmondható, hogy verseinek személyessége – szemben a vallomásos hangú prózai írásaival¹⁸ - ennyiben ki is merül, s a versek a kolostori életélmény elevenségének híján inkább a szerzetesi életforma külső, festői, színgazdag leírásának, egy-egy impresszió megörökítésének hatnak. Hírnökei egy olyan elzárt világnak, amely mindenben ellentéte a másoknak, a valóságosnak, a „*múló világnak,*” amelynek szolgálatára világi papként rendeltetett. Ám vidéki állomáshelyein ezzel a világgal, a „*béna étellel*” is találkozott, mely számára először a kínzó egyedüllétet, a szellemi társtalanságot, majd a felismerés bizonyosságát is hozta, hogy voltaképp nincs két világ, csak egy, mely a szenvedésből, szociális és nemzeti gondoktól megváltásra vár. Éppen a társadalom számkivetettjeivel, a minoressel, a legkisebekkel sorsközösséget vállaló Szent Ferenc nyomában jutott el a harmincas években addig a felismerésig, hogy „*szenvedni kell a szenvedőkkel...*” Ennek a hitélményből fakadó meglátásnak lesz majd lélekre szabott kifejezője költészete, melynek valóságvonalakozását így jellemzi: „*én a tükör, téged tükrözlek, Versem csak lelked ekhója: üdvözlet...*”¹⁹ Így lírája sajátos út is, mely a világot missziós küldetéssel járó Szent Ferenc ihletésére született: az imitáció és identifikáció, az érzelmi kötődésen túli megvilágosodás-megértés különleges dokumentuma.

¹¹ HARSÁNYI LAJOS írása a *Kolostori csend* c. kötetéről. In: Alkotmány. 1917. Szeptember 30.

¹² *Kép, ódon keretben*

¹³ *Itt az este*

¹⁴ *Gyermekek, kiknek kék szeme messzeség*

¹⁵ *Assisi völgyében, Fioretti margójára, Ferenc*

¹⁶ ERDÉLYI ZSUZSANNA: *A ferences lelkiség jelenléte a népi szent költészetben*. In: *A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*. Piliscsaba-Budapest, 2005. 810.

¹⁷ *Kolostori csend, Ferenc virágos kertje, Szent Ferenc miséje*

¹⁸ *Bot Gergely rekviemje* c. novelláskötet 1921-ből

¹⁹ *Egy vagyok veled*

A gyermekkori érzelmi kötődés, a ferences kolostor miszticizmussal átítatott világa iránti vonzódás baranyai lelkipásztori szolgálata idején, az élő ferences hagyománnyal találkozva mélyült el. A közeli ferences kegyhelyeken, Máriagyúdon és Pécsen is formálódott szemlélete, melyben a népi tudat-érzelem-és lelkivilágban élő, erős spirituális „barát”-ság is visszhangra talált. A „magyar végekre” száműzött plébánosnak Szent Ferenc, a „nagy Assisi” lett hű útítársa, élete vigaszadója és a húszas évektől költészetének is a kiteljesítője. A vidéki magány fájdalmát a társaktól elhagyott, Krisztus koldus-szegénységét megélt Szent Ferencével, lelki rokonáéval azonosítja. Ám hiába bíztatja magát - „Hadd énekeljek, mint Ferenc, derűsen...”²⁰-, a hangján átsüt még a szív békétlenségéről árulkodó szomorúság. Fél az élettől, elégedetlen a helyzetével, s menekül a novícius álomvilágába. Verseiben a napfényes Itália és a ragyogó Umbria a szépség, a hit, a kultúra távoli, csak lélekben elérhető hazájává emelkedik, mely ellenpontozza a „magyar hon” nagy költőelődök által sokszor elsiratott pusztulását, örök fájdalmát. *Sóhaj Assisi felé* című versének soraiba is így szövődnek bele a pannon földre, a „barbár tájra” korán érkezett JANUS PANNONIUS panaszsavai is:

„Itt halok meg, e barbár vidéken...
Szavam felbúghat, mint Ferenc imája,
Vagy mint a költő arany tercinája,
barbár zaj túlzúgja mennydörögve.”²¹

Koldus szavakkal című versében pedig félreérthetetlenül köszönnek vissza a magyar ugaron elkallódó tehetség sorsát láttelelező Ady-képek mellett a Ferenc-legendák motívumai és toposzai. A két faággal hegedülő Szent Ferenc égi zenéjét nincs ki hallja, az egykori „magyar Umbria”, a lélek virágait termő, s ezért boldog táj a szomorúság és a közöny földje lett.

„Hol az a fráter, ki kódexbe
Iniciálét fest nevedre?
Szívekbe nőtt Ferenc-virágok:
A magyar közöny eltemette.
Ó Ferenc, késő unokád is
Már árvaságban nézi kék eged
S koldusként koldus szavakkal
Most járja be a magyar végeket.”²²

A hű kísérő és a bajban társ Isten Szegénye KOCSIS LÁSZLÓ igaz tanítómesterének is bizonyult. „A kard nélkül győző”²³ Szent Ferencről az évek alatt nem csak az evangéliumi eltökéltséget, hanem az emberre mért helyzettel az „Isten szerelméért” megbékülő gyermeki alázatot is megtanulta. Legfőképp szemléletére, az élet hordozására, adott esetben az elviselhetőségére tett hatást, mert példázta a golgotás élet értelmét:

„Földi kilincsről kezéd leoldtad.
Nagyobb vagy te minden férfi hősnél,
Az örök harcban örök herold vagy.
Lángokba dobtad cifra címered,
Derékba törted tested ciprusát.”²⁴

²⁰ *Verseim elé*

²¹ *Sóhaj Assisi felé*. 1920. ápr.22.

²² *Koldus szavakkal*

²³ *Poverello*

²⁴ *Poverello*

Ám a tökéletesedésnek a testi-lelki szenvedéssel és lemondással teli, elkerülhetetlen, személyre szabott keresztútját kellett KOCSIS LÁSZLÓnak is megjárnia, hogy a lélekben szállást vevő „*pax et bonum*” költői hangját is megtisztítsa. A rímek szeszélyes játéknak, a verszene gondolatot elnyomó, csábító muzsikálásának gyakran engedő költő kiküzdött lélekharmóniája így az érzelmeket is egyre jobban pántba tudta fogni, a stílust is fegyelmezi. Még a DÉNES GIZELLÁHOZ fűződő angyali tisztaságú szerelme is amor sanctussá emelkedik, s a lány helyét szívben-versben is Szent Ferenc veszi át. *A Fáradtan is örömmel* című vers utolsó sorai ezért alakulhatnak át a *Hazafelé* címűben:

„Áldott béke koszorúzza arcom,
Solvejg ölen kisgyerekként alszom.
S elcsitítgat, elbabusgat halkan
Arany szóval, ezüst bölcsődallal.”²⁵

„Áldott béke koszorúzza arcom,
Elmerengek az égi malaszton.
S Ferenc ajka elbabusgat halkan
Arany szóval, ezüst bölcsődallal.”²⁶

Az 1923-ban megjelent *Ferenc virágos kertje* című kötete rájátszás a Fiorettire. A leghíresebb florilégium Szent Ferencnek jellemző cselekedeteit, szavait, mondásait tartalmazza, s alakját túlságosan idealizálva a mind a mai napig tartó romantikus Ferenc- kultusz legfőbb élesztője lett. KOCSIS LÁSZLÓ azonban távol marad ettől a képtől, s a Szent életéből azokat a mozzanatokat emeli ki, melyek saját életére vonatkoztatva is beszédesek: a lélek szegénysége, a társtalanság, a használni és szolgálni akarás morálja rokonítja a vigaszadó Szenttel. A kötet versei - BABITS szavaival – már igazi ferences lelkületű poétát, halk szavú, szelíd énekest mutatnak, aki „*mindinkább lemond arról az álomról, hogy népszerű költő-vezér*”²⁷ lehet. Líráját, ahogy korának papköltői is az „*éhező szívek lelki táplálékának*”²⁸ szánja, vigasznak a „*téli éjben*”, a bánatban.²⁹ A megtalált papi és költői hivatás öröme azonban átjárja a lelket, s derűje játszi formákban tör föl a kötet verseiben, ahogy a Szűzanyához szólóban is:

„Égi virág, Mária,
Zeném zengjen s ének,
A tékozló félénk fráter
Oltárodhoz tér meg.”³⁰

Az Istenhez visszatalálásnak ez az égi öröme, a papi hivatásért mondott hála a témája az 1925-ös, igen kedvező fogadtatású *Aranyampolna* c. kötet verseinek, melyek többségének könnyed zeneisége már nem pusztá bravúr, hanem a boldog ember ujjongásának poetikai hordozója. Újszerű, hogy a költő-lelkipásztor figyelme egyre inkább az esendő embertársak, a „*keserű lelkek*” felé fordul, akiknek éppen a *hit édességét* kell megmutatnia.

„Mint az ifjú szerzetes
Te is képet festel,
Szavad színtől örvendez
S benne öröm cseng fel.”³¹

²⁵ *Fáradtan is örömmel*

²⁶ *Hazafelé*

²⁷ ÁCS LÁSZLÓ: *A szelíd költő*. 1995. 110.

²⁸ MÉCS LÁSZLÓ

²⁹ *Esti csillag*

³⁰ *Máriához*

³¹ *Teregeted nyájad*

A kötet versei szinte harsognak az örömtől, amely azt az embert tölti el, „*akinek a tollát a hit vezeti, akinek egész belső világát Isten formálja.*”³²

„*Előveszem örömöm, széthintem a küszöbön*”³³

„*Szívem csengős piros persely,
Teleszórta Isten verssel*”³⁴

„*Tört ablakú bús viskóba
én legyek a karácsonyfa*”³⁵

A „*vers szövetére hímzett*”³⁶ képek, a ritmusképelet gazdagsága azonban a magyar élet fájdalmait, a trianoni szomorúságot is palástolni akarja:

„*Te jó vasi föld, ott a végeken,
Téged idézlek minden éjjelen.
Idegent vezet jegenyés utad,
Nem borul rád a magyar napnyugat.
Faluid tornya más Istent dicsér,
A gyermek nem magyar szót gögicsél.*”³⁷

1928-ban jelent meg KOCSIS LÁSZLÓ legkülönlegesebb és legferencesebb kötete, a *Szent Ferenc miséje*,³⁸ melynek megírásához a rendalapító halálának 700. évfordulója is alkalmat adott. A korabeli folyóiratoknak (pl. Szent Ferenc Hírnöke, Élet, Katolikus Szemle) az 1926-os jubileumi évben megjelenő számai érthetetlen módon nem közölték KOCSIS ferences verseit. A mellőzöttség fájdalmát átérző VÁTH JÁNOS levélben vigasztalta a költőt és a mise fonalára való versfelfűzést is szép elgondolásnak tartotta. A költő levelezéséből tudjuk: készülő munkájához anyagot BALANYI GYÖRGYTŐL kért, aki nem a modern ferences irodalmat, hanem a legendákat ajánlotta, hiszen ahogy írja: „*ezek örökítik meg a legplastikusabban a nagy szent szellemét.*” BRISITS FRIGYES említi is, hogy a költő könyvespolcán a teológia és az irodalom klasszikusai között ott található a Fioretti, a leghíresebb Ferencről szóló legendagyűjtemény is.³⁹ KOCSIS eddigi verseinek Ferenc-képe valóban a legendákból forraszik. Szent Ferenc alakja minden gyengeségtől mentes, lenyűgözően tiszta, idealizált, tökéletesre megrajzolt, akinek életét követni maga a boldogság. A Szent Ferenc miséjében azonban ez a kép sokkal árnyaltabb és mélyebb, jöllehet a legendákból ismert motívumok (a gubbioi farkas, a prédikációt hallgató madarak, Umbria vidéke, Carceri remetesége és Alverna, a stigmatizáció helye) gazdagon átszövik a szöveget. Ez az igazabb Ferenc-kép azonban nem a tudós művekből, hanem a lelki tapasztalatból, a transzcendens találkozás megvilágosító erejéből magyarázható. A szent liturgia részeiben már nem csak a napsugaras Ferenc jelenik meg, hanem a Krisztus-követésben alter Christussá lett, szent sebhelyekkel megjelölt Poverello, aki azért méltó a szakrális hódolatra, mert evangéliumi élete azt az utat példázza, mely az Atyához visz. Ferenc nem csak emlékeztetett Krisztusra, hanem a szeretet misztériumában olyannyira eggyé is vált vele, hogy a szent stigmákkal testén is a Megfeszítetthez lett hasonló: Krisztus élő jelképe, kegyelemteljes tükre és a kereszt üzenetének hordozója. Az ő ünneplésére hívják a harangok az egész teremtett világot, mely az embert szolgáló csodálatos teljesség, részeiben is egység. Ő „*Isten leghívebb földi pásztora,*” vele hangzik el

³² ÁCS LÁSZLÓ: *A szelíd költő*. 1995. 110.

³³ *Kis örömöm, vigadozz!*

³⁴ *Szívem csengős piros persely*

³⁵ *Szívem csengős persely*

³⁶ BRISITS FRIGYES *Kocsis Lászlóról*. Élet, 1925. aug. 2.

³⁷ *Gyermeki fohász a vasi föld felé*

³⁸ *Nemzedékek kiadása*, 1928.

³⁹ BRISITS FRIGYES *Kocsis Lászlóról*. Élet, 1925. aug. 2.

a pap *Lépcsőimája*, melynek soraiban fölbukkannak a legendákból ismert képek, az „édes kereszt” kulcsát megeléző Ferenc életének beszédes mozzanatai. A két faággal hegedülő, a férgemet az út porából összegyűjtő, a méhek elé mézet tevő, a rablókat is megtérítő Szent Ferenc olyan tapasztalat közvetítője, mely „*az angyalok hegyére*” visz. Ezért hangzik a fohász:

„*Az Atya, Fiú, Szentlélek nevében
Hívj minket is, Isten hírnöke!*”

A *pap confiteorja* azt a felismerést tükrözi, hogy aki Ferencet követi, annak az útja végső soron Krisztushoz vezet. Ferenc példája bizonyítja, hogy a Krisztus-követés, melyre minden keresztény is meghívást kap, nem könnyű, de az egyetlen út, melynek örök jövője van. Ferenc boldog élete megtanította szeretni ezt az utat. A földi kincset hajszoló, bűnvalló-bűnbánó ember is kénytelen Ferenc előtt bevallani: „*semmim sincs.*”

„*Gyónok neked, Ferenc testvér,
Messze mentem, s bár kerestél
Lelkem mégis megbotolt.
Bujtatott a méla hold is,
Rámszakadt e tépett kor is
S mint az árvíz elsodort.*”

A *nép confiteorja* is a tisztánlátásból fakad: Ferenc megmutatta a boldog élet titkát, ám a nép nem követte, ezért „*iszonyú döbbenettel, jajjal, könnyel kizokogja: Utat vesztett.*” Ezért kéri Szent Ferenc közbenjárását, hiszen „*ha neki gyóntál, ő könyörög.*” Az *Introitus* fohászai a napfényes Umbria szentjéhez kiáltanak, a *Kyrie* pedig az Isten előtt térdre hulló ember eget ostromló könnyörgése egy új élet kezdésének a kegyelméért.

„*Nyílt az út, Szent Ferenc útja,
Urunkra nézni, örök kútra,
S elveszni benne elámulva.*”

A *Glória* játékos csengése a világot megváltó Krisztust és a világot megváltoztató Ferencet ünnepli, az örvendezés hangján zengi:

„*Ő az Atya választottja,
emberférgem közé tért meg,
ő is ember, mégis tenger,
mély is, szép is, szelíd, kék is,
több, szebb mégis, mint por, hamu,
s lágyvonalú lelke arca,
örök művész, Isten karca.*”

Dominus vobiscum – a pap ajkán nyolcszor felhangzó fohász ebben a kontextusban különös jelentést kap. Az Úr békéje Szent Ferenc világában a legfőbb jók egyike: Istentől való égi ajándék, mely a szívben kér szállást. Minden megújulás záloga, melyet élni és hirdetni kell, ahogy Ferenc tette: „*bejárta a földkerekséget, s hirdette Isten országát és a békét. Maga a megtestesült béke volt.*” A legendaíró szavai a verssorok metaforáiban köszönnek vissza:

„*Hegedűd mondta: béke, béke...
S te voltál a szép hegedű,
Istentől hullott rád derű...*”

A *Ferenc-mise* *könyörgései*, melyek a *pap* után a *novícius*, a *koldusok* és a *gazdag ember* szájából hangzanak föl, arról vallanak, hogy KOCSIS LÁSZLÓ a legmélyebb valóságában értette meg a ferences

lelkiség lényegét, mely a teremtett világban egy egymást szeretettel szolgáló családot ünnepel, el nem múló örömmel. Ferenc kiengesztelődött világában minden az Istentől kapott, tehát legjobb helyére kerül és paradicsomi békében talál egymásra. A teremtmények iránti egyetemes szeretet új törvényt is szül. Az ember éppúgy, mint más teremtmény, teremtett volta miatt érdemel tiszteletet, s értékét nem vagyona, nem rangja szabja meg, hanem szeretetének mértéke, mert „*minden ember annyit ér, amennyit Isten előtt ér, és semmivel se többet.*” A testvériség köti össze a misében egymás után fohászokodó könyörgőket, akik Ferenchez, a szeretett közbenjáróhoz imádkoznak. A Poverello példáján még a gazdag ember is a szegénységet áhítja, amely a lélek állapota, a szabadság útja:

„*Hermelinem koldusra aggatom,
Hogy minden nélkül zengjem én is:
Hozsanna néked, Szegény-gazdagom!*”

A *Lectio*, a *Graduale*, a *Sequentia* legendák ihlette sorai után a *Munda cor meum* Szent Ferenc prédikációját készíti elő, mely minden teremtmény-testvérhez szól. A szövegbe beleíródnak a *Sacrum commercium* sorai,⁴⁰ a szent egész élete és szigorú tanítása:

„*Testvérem, egy a szükséges: Isten művésze
légy, mint réten a sárga virágfej rajza,
mint madár éneke, mint a hegyek szikladarabja.
Hogy dicsőítsd dicsőséges arcát a mi Urunknak,
Ki alázatos keresztjére feszített engem,
ki öt rubin sebével sebesített engem...*”

A *Laus tibi Christe!* a Megváltónak és hűséges követőjének, Szent Ferencnek a dicséretét zengi, a *Credo* áradó soraiban pedig a *Naphimnusz* motívumaival ünnepli az Urat, a csodálatos, szeretettel szolgáló világ teremtőjét.

„*Téged dicsér hegy-bátyánk, csöpp hugunk, a rét,
Ég-testvér kezedtől újul s újra kék,
s a tó is dicsér, mint fellegek hajósát.
Tengerek tükrén tűz-szemed tükrözik,
Hold-nénénk virraszt árnyékod mögött,
Nap-anyánk játékos, őt is befödöd - egy szemrebbenéssel,
mert Te vagy az örök.*”

A *Secreta* strófáiba is beépül a költői dicséret parafrázisa. A *Naphimnusz*, mely a ferences lelkiség mikrokozmosza, olyan látásmódot tükröz, mely Isten titkainak a megértéséből fakadhat: ahogy a szeretet Istene a legmélyebb valóságában szentháromságos egység és különbözőség, úgy a teremtett világ is tökéletes teljesség, teremtményeiben is kapcsolat és szeretetközösség, „*Isten jóságának és szépségének fényes tükre,*” melyet minden teremtmény részéről dicséret illet.

„*Szél kisöcsénk, Nap testvérünk,
Forrásodra visszatérünk,
Isten éji arca: Holdunk,
Köréd csillagokat hordunk
S tápláló dús füveket
Szívünk újra ültetget.*”

⁴⁰ *Sacrum Commercium. Szent Ferenc menyegzője a Szegénység Úrnővel.* Fordította Balanyi György. Budapest 1920.

*Földanyánk lesz földi házunk,
Farkasokkal eltanyázunk,
Derek jönnek, nem dermedünk,
Vihar bátyánk nem ver bennünk,
Minden göröngy enni ad,
S ha menni kell, menni hagy.”*

A *Felajánlás* és a *Lavabo* után a *Prefáció* annak az embernek az ajkáról hangzik föl, aki megértette: annak a szeretetnek, mely maga az Isten, nem adhat kevesebbet, mint önmagát... Ferenc koldusszegény élete maga az Isten-dicséret. Odaadott életében, megalkuvást nem ismerő Krisztus követésében olyan közel jutott a Megfeszítettéhez, mint előtte senki más. Benne Krisztus tükröződött, mint ahogy a nap a holdban. S jóllehet közvetítő és visszfény csupán, mégis csodálatos és kegyelemteljes tükörképe Krisztusnak, akinek másává válni a szeretet útján mindannyian hivatottak vagyunk. A *Benedictusban* azt a Jóságot áldja, mely Ferencet, nekünk ezt a „*fényes Krisztus-tükröt*” adta.

*„Áldott a Jóság, mert Ferencet küldött,
Áldott a Bárány, békesség barátja,
Ki értünk adott fényes Krisztus-tükröt.”*

Az *Úrfelmutatáskor* elhangzó szavak pedig a ferences lelkeség legfőbb üzenetét közvetítik:

*„Pax et bonum – csengeti
csengő az ég csendjét,
ember is így zengje ki
szíve szent szerelmét.
Zengj hát ember, mint Ferenc
ajakán a szalve,
Krisztusodnak zengedezz,
ki most eléd száll le.”*

A *Domine, non sum dignus* bűnvalló imádsága és a misztikus, titkos vacsorára hívó szavak után az elbocsátás a Ferenc-követésre szólít föl: „*Ti is legyetek Isten Szegénykéje!*”

A *Kivonuláskor* fölcsendülő himnusz litániás szerkezetű, halmozott metaforái pedig Ferenc testvért, „*Krisztus jegyesét, az alázat atyját, öröm-bátyánkat*” magasztalják, az égi viszontlátás reményében.

A kötetben a gazdag formavilág igyekszik követni az egyes részek lírai hangulatát is, s a stílusváltás is jól érzékelhető. Az 1926 elejéig írt versek még az *Aranyampolna* játékos csengését idézik (*Harangszó, Glória*). Velük párhuzamosan sűrűsödnek a hosszú sorú szabad versek is (*Lépcsőima, A koldusok könyörgése*).⁴¹ Akad néhány Mécs-versre emlékeztető, hosszabb, rímes sorú is (*A nép confiteorja, A pap könyörgése*).

A *Szent Ferenc miséjét* vegyes visszhang fogadta. A kritikák többségének álláspontját tükrözi BRISITS FRIGYES, aki a „*kiképzett nyelvroforma és zsúfolt asszociációsor*” és a „*Szent Ferenc-i lélek átlátszó nyugalma és egyszerűsége közti távolságot*”⁴² – a szubjektumot elnyomó lázas képalkotást, már-már szecessziós képi világot⁴³ - kifogásolta. HARSÁNYI LAJOS azonban – bár nem hallgatja el a

⁴¹ ÁCS LÁSZLÓ: *A szelid költő*. 1995. 120.

⁴² *Katholikus Szemle*, 1928. 3. szám

⁴³ RÓNAY LÁSZLÓ: *Isten nem halt meg*. Budapest, 2002. 78.

poetikai hiányosságokat - örömmel üdvözli a misét, mellyel „*monumentális irányú katolikus költészetünk egy értékes alkotással gazdagodott.*”⁴⁴

A versciklusnak is köszönhető, hogy DSIDA JENŐ költészetében is ezidőtájt jelent meg Szent Ferenc alakja. DSIDA JENŐ a *Pásztortűz* 1928. áprilisi számában könyvismertető kritikát írt a *Szent Ferenc miséjéről*:

„*KOCSIS LÁSZLÓ vállalkozása érdekes: egy szentmise imádságainak keretében áldoz a nagy szent, a természet-szerető, áldott lelkű Francesco tiszteletének. Ez az áhítatos áldozás, rajongássá kinövő szeretet is századunk dokumentumai közé tartozik. A minden hajszán verejtékesen keresztül üzött, gépek zakatolásába bomlott, megkínzott ember idege mibe és kibe kapaszkodhatnék nagyobb és kétségbeesettebb biztonsággal, mint a végtelen nyugalom, végtelen jóság, szelídség és szeretet ez utolérhetetlen apostolába!?*”

A harmincas években különös fordulat állt be KOCSIS LÁSZLÓ szemléletében: „*Hogyan is volt eddig? Éltem becsukott ajtók mögött, berekesztett szavak szépségén tűnődtem. Megbújtam Isten bagolyvárában... Istené voltam, nem az emberé...s eddig nem láttam, hogy van kenyér is, göröngyből nővő...- vallja meg egy zsoltárában.*⁴⁵ Egy levelében pedig így fogalmaz: „*szívemhez nőttek a szegények és koldusok. Franciskus szeretetével járok köztük, névtelen tanítványként...*” Minél jobban megértette az egyetemes testvériséget hirdető Ferenc evangéliumi gondolkodását, annál közelebb jutott a társadalmi nehézségekkel való szembenézésig, ahogy a nagy példakép, a Szent Ferencet is mélyen tisztelő szellemi vezér, PROHÁSZKA OTTOKÁR is. A pasztoráció közvetlen gyakorlata és a népi írók művei is ráirányították figyelmét a környező valóságra. „*...akinek nincsen földi kenyere, nem indulhat az angyalok Égi falatjáért*” – írta az 1931-es *Mindennapi kenyere* c. kötet címadó versében. A szenvedőket és szegényeket átölelni akaró testvéri szeretet lírai dokumentuma lett a kötet, melynek szociális ihletésű szabad versei⁴⁶ Szent Ferenc szavainak megértéséről vallanak: „*Mindenkinek hirdetem kell Uram mennyei illatot árasztó igéit.*”⁴⁷ „*Azért küldött benneteket a világba, hogy szóval és tettel tanúságot tegyetek hangjáról...S ha egy házba betértek, ezt mondjátok: Békesség e háznak.*” A védett paplaktól kiszólítja KOCSIS LÁSZLÓT is a missziós parancs, s szinte a ferences regula soraival „*száll le az élet göröngyére.*” „*Elmentem a vak anyókához, elzengtem neki Naphimnuszod versét a kincses halálról, a szeretet egyetlen csillagát gyűjtogatom s lelkükre égetem a te testvéri sebeidet, meg-megállok szegények küszöbén s rájuk lehelem a jóhír melegét...*”⁴⁸

A *Két külön világ* (1936) költeményei már ebből a testvéri lelkületből fakadnak: halk szavú vallomások „*a szenvedő világ vigasztalására.*”⁴⁹ KOCSIS LÁSZLÓ lírájának ezt a közösségi felelősségét emeli ki THURZÓ GÁBOR is: „*Szent Ferenc jegyében gazdagodik már szociális költésze is, a franciskánus szelídség és acélosság hozza meg az új, szemünk előtt alakuló fejlődését, a magyar népi katolikus programtól a felelős szociális programig.*”⁵⁰ A modern korról a dunántúli tájra is beköszöntő szegénység és a nyomorúság konkrét ábrázolása mellett egyre több versben kap hangot a belső megtisztulás szükségessége, mely minden megújulás és megmaradás záloga.

⁴⁴ 1928. Január 12.

⁴⁵ *Ferenc, szeretsz-e még engem?*

⁴⁶ KOCSIS LÁSZLÓ: *Aranyampolna. Válogatott versek.* Bevezető: Tüskés Tibor. Pannónia Könyvek. 2008. 16.

⁴⁷ 1 Cel 23

⁴⁸ *Ferenc, szeretsz még engem?*

⁴⁹ Dunántúl, 1936. dec.16.

⁵⁰ *Korunk Szava*, 1937. 20.

„Új csodák megcsalt csacska népe,
Ne kívánkozz a csalfa lépre!”⁵¹

„...hogy baj van, már láttad,
Mikor az ördög vágta a búzatáblákat.”⁵²

A *dóm* című, 1938-as kötet félszáz szonettje a katolikum századainak égi művészetét és a papi élet földi valóságát öltözteti – WEÖRES SÁNDOR szavaival – „*a ferences koldus darócruhájába*”, a kifejezés magasrendű puritánságával. Az egybefüggő, egyetlen gondolatra fűzött verssorozatban „*a mindennap problémái tárulnak elénk, a nyomor, bizonytalanság és tévelygés, melyeket vigasztaló és feloldó erővel vesz körül a templom*” – írta WEÖRES SÁNDOR.⁵³ A költeményekből áradó harmónia a kiküzdött belső béke tükre, a költő-lelkipásztor Istentől kapott feladata felismerésének és hálás elfogadásának visszhangja.

„Nehéz a vers? Pörölycsapással
kalapálta zord kéz a hangokat.
A pöröly csak zúg s nem trilláz, altot ad.
Hogy én is, én is fájni görgetem
Szavak széles folyóján versemet?
Csodálsz? Egy vagyok veled s szenvedek veled.”⁵⁴

Utolsó megjelent kötete, a *Falum képeskönyve* (1942) azt az igazságot példázza, hogy az ember küldetését csak Istentől rendelt helyén értheti meg és töltheti be. „*Térj vissza városodba, s ott megtudod, mit kell tenned*” - szólította vissza Krisztus hangja Szent Ferencet is Assisi városába. Így tért vissza KOCSIS LÁSZLÓ is a fölnevelő szülőföldre, a szépséges Rába-partra. A kötet lírai életképei ferences derűvel ünneplik a teremtett világ szépségében visszatükröződő isteni szeretetet, az egyedüli valóságot, amely a „*magyarizű*” hitbe kapaszkodó földnélküliek nehéz életét még elviselhető teszi. Megidézi a fölnevelő szülőföldet, a falu jellegzetes alakjait, s „*a kötet legsikerültebb darabjaiban a népi vallásos élményt és szokásokat, a passiójátékot, a celli búcsút, a virágvasárnapi cicamacaág-szentelést sikerül költészetté emelnie.*”⁵⁵ Az egyedi költői világ, a nyelv ősi talajából vett gyökeres-ízes szavak valóban a „*vasi föld és vasi nép gyönyörű apothéozisává*” avatják a kötetet – idézhetjük SZÉKELY LÁSZLÓ⁵⁶ méltató szavait. A versek egy része számadás-számvetés a valóságos révbéérés idején. Visszahalljuk ARANY JÁNOS *Őszikék* elégiáinak a hangját, de KOCSIS LÁSZLÓ póztalan egyszerűségű soraiból minden elégedetlenség hiányzik. A hála, a szív békéjének csendje hatja át szavait:

„*Selyempaplan ágyak engem nem ringattak,
Száguldó autók útszélen kint hagytak
Emberségem fája útszélen is megnőtt
S ringatnak, csókolnak csillagok és felhők.*”

A nagy elismerést hozó kötet megjelenése után sem tette le a tollat KOCSIS LÁSZLÓ, bár verstermése igen szegény. A kommunista hatalomátvétel utáni években ő is, ahogy a legtöbb papköltő, elhallgatott. Hiába sürgették egymást a költőtársak ŐSZ IVÁN TOMPA MIHÁLYT idéző szavaival – „*az énekes énekeljen*” –, a lélek megrendüléséből csak lassan virágozott irodalom. Ahogy KOCSIS LÁSZLÓ írja:

⁵¹ *Új csodák megcsalt népe*

⁵² *Most kezdődik*

⁵³ Magyar Minerva, 1939. 7. szám

⁵⁴ *Egy vagyok veled*

⁵⁵ KOCSIS LÁSZLÓ: *Aranyampolna. Válogatott versek*. Bevezető: Tüskés Tibor. Pannónia Könyvek. 2008. 19.

⁵⁶ Dunántúli Szemle, 1943. 3-4. sz. 154.

„Öreg estnek nincs már mondanivalója,
Léleknek sem telik dalolni valóra.
Az est is ahogyan elmondta magáét,
A lélek is mondja az utolsó ávét.”⁵⁷

A hallgatás után újult erővel szólalt meg a *Falusi Pásztor* c. kötetnek a népköltészet tiszta egyszerűségét idéző verseiben. A gyűjtemény nem látott napvilágot, a költemények a később születettekkel együtt kéziratban, baráti körben terjedtek. Világukról sokat elárul az a levél, melyet BÁRDOSI NÉMETH JÁNOS, a kiadatlan versek későbbi kötetbe rendezője írt: „Nagy költői erő, mély és ősi magyarság van benne, klasszikus jó íz BERZSENYIBŐL és CZUCZORBÓL...”⁵⁸ Ugyanakkor a költő a játékos, a gyermekmondókák ritmusát idéző versekbe is beoltja félelmét, ami emberi életeket, a falu világát is átjárta:

„Fúj a szél, száll a por, kiskertem haldokol.
Cseresznye virága változik lilára.
Fúj a szél, zúg vadul s a por mint bomba hull...”

Az utolsó évek apró pillanatképeiben ugyan a fájdalmát és magányát nem tudja palástolni, de a megbékélés Szent Ferentől tanult hangján vesz búcsút életétől:

„Akik voltak, harangoztak, elnémultak csendesen,
Dunántúli lankák alján sírba bújtak rendesen.
Egy-két fűzfa velem együtt földre ejti ágait...
Földre hullott reményeim bimbaját – ki várja itt?”⁵⁹

KOCSIS LÁSZLÓT 1929-ben a Szent István Akadémia tagjává választották. Az ajánlásban ALSZEGHY ZSOLT, SÍK SÁNDOR és BRISITS FRIGYES méltatta a korban egyedülálló líráját, s kiemelték, hogy a „ferences szellem derűs misztikája ezen a költészetben lépett be a magyar irodalom egyetemességébe.” Saját, ferences ihletésű költői útját pedig KOCSIS LÁSZLÓ így összegezte:

„Valamikor, még kispap koromban sokat festettem a novícius világából...szerettem volna megszólaltatni a kolostor elfelejtett életét. Újság volt-e nálam vagy lelkiségem vitt a cellák szűk falai közé? [...] tán valódi énem valóban a kolostori élet egében is járt. [...] Így lettem a kolostor költője, s úgy értem Assisibe Francescához, akit még ma is ihletadó mesteremnek vallok. Hogy aztán olyan sokat jártam Assisi útján, ez már tudatos volt nálam. Elmúlt a novícius álma, elmaradt tőlem az önkínzás s jött a külső világ problémás meglátása. A Ferenc virágos kertjében még csak derengett az éleslátás, az Aranyampolnában pedig szemérmesen belecsurgott minden, a külső világból suhogó bánat a filigrán ampolnába. Félttem még a rideg dolgoktól, ezért annyira éteri és rímzenés ennek a füzetkének a fele. Akkoriban bizonyos menekülés is volt nekem a vers. Misémmel Ferenc nagyságos szentsége [...] előtt hódolni akartam s az én és minden mai vágyódó ember sorsát kiénekelni. [...] Azóta látszólag messze kanyargott poétai utam a kolostori csendről. Indulásomkor a külvilág volt kolostori s én voltam a szomorú lélek. Most bennem van a kolostori magány szépsége s a külvilág a boldogtalan. Ezt a boldogtalan fergeteget lecsendesíteni, ma már csak ez lehet a programom.[...]

⁵⁷ 1951. január 18.

⁵⁸ 1960. november 12.

⁵⁹ *Új kesergő*

*Nagyon szívemhez nőttek a szegények és a koldusok. Franciscus szeretetével járok köztük névtelen tanítványként...*⁶⁰

RÓNAY LÁSZLÓ is az *Új Ember* hasábjain megjelent nekrológiában KOCSIS LÁSZLÓ költészetének a kor irodalmi közegében is egyedülálló, ferences vonatkozásit méltatta legfőképp: „*Szent Ferenc-i lélek volt, s lírája is leginkább az assisi szent Naphimnuszára emlékeztet... a költői dicsőségről lemondva, inkább a lélek dicsőségét kereste.*”⁶¹ Valóban: befelé óriássá növekedő, az isteni szándékot és rendeltetést kutató lelkipásztor és költő volt.

⁶⁰ KOCSIS LÁSZLÓ levele Vas Tamásnak. 1928.

⁶¹ *Új Ember*, 1973. márc.25.